

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση»

(COM(2003) 336 τελικό)

(2004/C 80/25)

Στις 3 Ιουνίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Δικαιωμάτων του Πολίτη, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε γνωμοδότηση στις 25 Νοεμβρίου 2003, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Pariza Castaños).

Κατά την 404η σύνοδο ολομέλειας της 10ης και 11ης Δεκεμβρίου 2003 (συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 117 ψήφους υπέρ και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη και συμπεράσματα

1.1. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής αποτελεί αναγκαίο έγγραφο δεδομένης της σημερινής κατάστασης, η οποία χαρακτηρίζεται από έλλειψη συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών σε θέματα μετανάστευσης. Η γενική τοποθέτηση, που συνεκτιμά όλες τις πτυχές της μετανάστευσης και της ένταξης, είναι η ενδεδειγμένη. Πρόκειται για ένα ιδιαίτερα θετικό έγγραφο, καθώς, όπως πρότεινε η ΕΟΚΕ σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της και επ' ευκαιρία της Διάσκεψης του Σεπτεμβρίου 2002, αναδεικνύει την κοινωνική ένταξη σε κεντρική πτυχή της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Η κοινωνική ένταξη είναι αναγκαία τόσο για την οικονομική αποδοτικότητα όσο και για την κοινωνική συνοχή.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι στο Συμβούλιο απασχόλησης και κοινωνικών υποθέσεων της 20ής Οκτωβρίου, όλες οι αντιπροσωπείες αποδέχθηκαν την ανακοίνωση της Επιτροπής ως μια καλή αφετηρία για τις μελλοντικές εργασίες και διότι ζητήθηκε από την Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων να καταρτίσει ένα σύνολο συμπερασμάτων προς υποβολή στο Συμβούλιο του Δεκεμβρίου. Η ΕΟΚΕ θα συμβάλει στις εργασίες του Συμβουλίου μέσω της παρούσας γνωμοδότησης.

1.3. Η ενσωμάτωση είναι αμφίδρομη διεργασία που βασίζεται σε δικαιώματα και υποχρεώσεις τόσο των μεταναστών όσο και της κοινωνίας που τους υποδέχεται. Η προοδευτική εξομείωση των μεταναστών με τον υπόλοιπο πληθυσμό όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις καθώς και την πρόσβαση στα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους διαύλους συμμετοχής των πολιτών σε συνθήκες ίσων ευκαιριών και μεταχείρισης. Στο πλαίσιο της επικουρικότητας και της συνεργασίας, είναι απαραίτητο όλες οι δημόσιες αρχές —ευρωπαϊκές, εθνικές, περιφερειακές και τοπικές— να αναπτύξουν πολιτικές ενσωμάτωσης.

1.4. Η μετανάστευση, με την κατάλληλη διαχείριση, θα βοηθήσει την ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της οικονομικής ανάπτυξης, της δημιουργίας θέσεων απασχόλησης και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας που συμφωνήθηκαν στη Λισαβόνα. Η σύνδεση της μεταναστευτικής πολιτικής με τη διαδικασία της Λισαβόνας,

με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και με τα σχέδια δράσης για την κοινωνική ένταξη συνιστά κατάλληλη προσέγγιση, με την οποία συμφωνεί η ΕΟΚΕ.

1.5. Η απασχόληση κατέχει θεμελιώδη σημασία για την ενσωμάτωση των μεταναστών. Οι στόχοι της Λισαβόνας και η ευρωπαϊκής στρατηγική απασχόλησης για την δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας οφείλουν να συμπεριλάβουν και τους μετανάστες. Οι κοινωνικοί εταίροι και οι δημόσιες αρχές θα συνεργαστούν για να αποτρέψουν τις διακρίσεις όσον αφορά τις αμοιβές και τις συνθήκες εργασίας των μεταναστών.

1.6. Οι κοινωνικοί εταίροι και το σύνολο των κοινωνικών οργανώσεων πρέπει να είναι σε ετοιμότητα προκειμένου να αναλάβουν νέες δεσμεύσεις και να συνεργασθούν με τις αρχές (σε κοινοτικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο) προκειμένου να προωθήσουν την ένταξη και την ισότιμη μεταχείριση.

1.7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης επέλεξε μια ισορροπημένη προσέγγιση, στο πνεύμα των συμφωνηθέντων στο Τάμπερε: απαιτούνται νέες κοινοτικές πολιτικές και περισσότερος συντονισμός των εθνικών πολιτικών προκειμένου να βελτιωθεί η ένταξη των μεταναστών. Ωστόσο, στο Συμβούλιο των Βρυξελλών δεν υιοθετήθηκαν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες.

1.8. Το Συμβούλιο οφείλει να επισπεύσει τις εργασίες του για την έγκριση της δέσμης νομοθετικών μέτρων που δεν έχουν ακόμη θεσπισθεί στον τομέα της μετανάστευσης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να ληφθούν υπόψη οι γνωμοδοτήσεις του Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής κατά την επεξεργασία της κοινής νομοθεσίας. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετήσουν ελαστικότερη στάση και να εγκαταλείψουν την τακτική της αποδοχής μίας και μόνον «ελάχιστης» νομοθεσίας, η οποία είναι ανεπαρκής και ακατάλληλη για την κοινή ευρωπαϊκή πολιτική στον τομέα της μετανάστευσης. Η οδηγία σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (2003/86/ΕΚ) που υιοθετήθηκε πρόσφατα δεν επαρκεί όσον αφορά την ενσωμάτωση. Το Συμβούλιο δεν έλαβε υπόψη του τις θέσεις της ΕΟΚΕ ⁽¹⁾.

(1) Βλέπε σχετική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 241 της 7.10.2002.

1.9. Τα κράτη μέλη πρέπει να επισπεύσουν τις διαδικασίες πλήρους μεταφοράς στο εθνικό τους δίκαιο των δύο οδηγιών για την απαγόρευση των διακρίσεων (οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ). Το Συμβούλιο και η Επιτροπή πρέπει να παροτρύνουν τα κράτη να τροποποιήσουν τις εθνικές τους νομοθεσίες και να προσφύγουν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.

1.10. Η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στην Επιτροπή η διαχείριση ενός ευρωπαϊκού προγράμματος για την ένταξη, το οποίο θα διαθέτει επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους, στο πλαίσιο του συντονισμού των εθνικών πολιτικών και υπογραμμίζει τη σημασία να χορηγήσει το Συμβούλιο στην Επιτροπή τα πολιτικά, νομοθετικά και δημοσιονομικά μέσα που απαιτούνται για την προώθηση της ενσωμάτωσης των μεταναστών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της θέσπισης, σε συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, προγραμμάτων υποδοχής των μεταναστών τα οποία να είναι θετικά και αποτελεσματικά.

1.11. Είναι θετικό το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης αποφάσισε, κατόπιν πρότασης της Επιτροπής, να ενισχύσει τον συντονισμό των εθνικών πολιτικών στον τομέα της μετανάστευσης, αλλά η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι συγκεκριμένες δεσμεύσεις πρέπει να αποτελούν απλώς το πρώτο βήμα για τη δρομολόγηση μίας ανοιχτής μεθόδου συντονισμού, όπως έχει ήδη προταθεί από την Επιτροπή και υποστηριχθεί από την ΕΟΚΕ (1).

1.12. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί σκόπιμο να ξεκινήσει ο συντονισμός στα εξής τέσσερα θέματα:

- ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας (στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση), συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης·
- προγράμματα για τους προσφάτως αφιχθέντες μετανάστες·
- γλωσσική κατάρτιση·
- συμμετοχή των μεταναστών στην καθημερινή ζωή των πολιτών και στον πολιτιστικό και πολιτικό βίο.

1.13. Η Επιτροπή πρόκειται να εκπονεί ετήσιες εκθέσεις σχετικά με τη μετανάστευση και την ένταξη βάσει των εθνικών εκθέσεων. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκφράζει την επιθυμία να συντάσσει γνωμοδοτήσεις σχετικά με τις εν λόγω εκθέσεις, με στόχο τη βελτίωση του συντονισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο και την επέκταση των ορθών πρακτικών. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να συνδιαλέγεται με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών για την κατάρτιση των γνωμοδοτήσεών της.

2. Εισαγωγή

2.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή διοργάνωσε τον Σεπτέμβριο του 2002, σε συνεργασία με την Επιτροπή (ΔΕΥ), διάσκεψη στην οποία συμμετείχαν οι κοινωνικοί εταίροι και οι κυριότερες ΜΚΟ των 15 κρατών μελών και των 10 χωρών της διεύρυνσης, με στόχο να τεθεί η κοινωνική ένταξη στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Βάση των εργασιών

της διάσκεψης υπήρξε η γνωμοδότηση (2) με θέμα «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών».

2.2. Ένα από τα συμπεράσματα της διάσκεψης συνίστατο στην πρόταση για κατάρτιση ενός ευρωπαϊκού προγράμματος για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων. Στην τελική ομιλία του, ο Επίτροπος António Vitorino εξέφρασε τη συμφωνία του με την πρόταση της ΕΟΚΕ να αναδειχθεί η κοινωνική ένταξη σε κεντρικό στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα επόμενα έτη, στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής για τη μετανάστευση και τη χορήγηση ασύλου. Εξήγγειλε επίσης την κατάρτιση ενός προγράμματος προπαρασκευαστικών δράσεων για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης κατά την περίοδο 2003-2005.

2.3. Η ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση» ενσωματώνει πολλές προτάσεις και διάφορα σχόλια που περιλαμβάνονται σε γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ ή προέκυψαν στις εργασίες της προαναφερθείσας διάσκεψης. Για άλλη μια φορά γίνεται εμφανής η άριστη συνεργασία που υπάρχει μεταξύ της Επιτροπής και της ΕΟΚΕ στα συγκεκριμένα θέματα.

2.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εκπόνηση από την Επιτροπή της εν λόγω ανακοίνωσης, η οποία αποτελεί μια καλή αφετηρία για την προαγωγή των πολιτικών που ευνοούν την κοινωνική ένταξη των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανακοίνωση της Επιτροπής συνιστά σημαντικότερο έγγραφο που θα συμβάλει στην καλύτερη μελλοντική επικέντρωση της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής, και αξίζει ιδιαίτερα θετική αξιολόγηση από πλευράς της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής.

2.5. Η ένταξη της μεταναστευτικής πολιτικής στη στρατηγική της Λισαβόνας και στην ευρωπαϊκή πολιτική για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή, με την προώθηση της ένταξης των μεταναστών, θα παράσχει στο Συμβούλιο τη δυνατότητα ενεργητικότερης προσέγγισης του θέματος στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας και υιοθέτησης θετικότερης στάσης κατά τη μελλοντική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών που αναμένεται να αυξηθούν στη διάρκεια των επόμενων ετών.

3. Μετανάστευση, απασχόληση και κοινωνική συνοχή στο πλαίσιο της δημογραφικής εξέλιξης και των στόχων της Λισαβόνας

3.1. Οι μεταναστεύσεις κατείχαν ουσιαστική σημασία για τις ανθρώπινες κοινότητες σε όλη τη διάρκεια της ιστορικής εξέλιξης. Η πρόοδος των ανθρώπινων κοινωνιών και των πολιτισμών δεν μπορεί να γίνει κατανοητή χωρίς τη μελέτη των μεταναστεύσεων. Σήμερα, οι μεταναστευτικές ροές πολλών ατόμων αποτελούν μεγάλη θετική ώθηση για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική πρόοδο τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και υποδοχής.

(1) Βλέπε τη γνωμοδότηση για την μέθοδο ανοιχτής συμμετοχής: ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

(2) ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

3.2. Είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη ότι η μετανάστευση δεν αποτελεί όχι μόνο αποτέλεσμα των οικονομικών και εργατικών αναγκών στην Ευρώπη αλλά και της δημογραφικής κατάστασης, των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων και την πολιτικής αστάθειας στις τρίτες χώρες από όπου προέρχονται οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. Για το λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να βελτιωθεί στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ, η συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών⁽¹⁾.

3.3. Ο ευρωπαϊκός πληθυσμός εμφανίζει δημογραφική γήρανση⁽²⁾, και δεν προβλέπεται βραχυπρόθεσμα ριζική ανατροπή της τάσης αυτής. Τα σημερινά στοιχεία δείχνουν ότι το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας στην ΕΕ θα μειωθεί αισθητά. Μολονότι είναι βέβαιο ότι, σε ορισμένες χώρες, το ποσοστό εργασιακής δραστηριότητας εξακολουθεί να παρουσιάζει περιθώρια αύξησης, η σκληρή πραγματικότητα είναι ότι στο σύνολο των κρατών μελών, όπως και στα κράτη που επίκειται να προσχωρήσουν σύντομα στην ΕΕ, το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας θα μειωθεί στη διάρκεια των επόμενων ετών⁽³⁾. Η Eurostat εκτόνισε τις εκδόσεις αυτές θεωρώντας ότι τα επίπεδα των μεταναστευτικών ροών θα είναι χαμηλά (γύρω στα 630 000 άτομα ετησίως στην ΕΕ).

3.4. Είναι αναμφίβολο ότι η συγκεκριμένη μείωση του ενεργού πληθυσμού θα οδηγήσει σε μείωση του ποσοστού απασχόλησης και θα περιορίσει την οικονομική ανάπτυξη, εκτός εάν επιτευχθεί αύξηση της παραγωγικότητας σε ποσοστά πολύ υψηλότερα από τους σημερινούς δείκτες (το σημερινό ποσοστό δεν υπερβαίνει το 1,2 %)⁽⁴⁾. Επομένως, οφείλουμε να έχουμε υπόψη μας ότι η δημογραφική κατάσταση της ΕΕ θέτει νέες και σημαντικές προκλήσεις για τους στόχους της Λισαβόνας. Η δημογραφική κατάσταση⁽⁵⁾ ενδέχεται να έχει αρνητικές συνέπειες για την οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Εάν συγκρίνουμε τα ευρωπαϊκά δεδομένα με την αύξηση του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας στις ΗΠΑ, ως αποτέλεσμα μεγαλύτερων μεταναστευτικών ροών⁽⁶⁾, θα διαπιστώσουμε ότι και από αυτή τη σκοπιά η Ευρώπη βρίσκεται σε μειονεκτική θέση⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ευχή να καταρτίσει η Επιτροπή νέες εκδόσεις σχετικά με τις προβλέψεις για την μετανάστευση και τις μακροοικονομικές συνέπειές της.

3.5. Η γήρανση του πληθυσμού θα έχει επίσης αρνητικές συνέπειες στη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας⁽⁸⁾. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής: η καλά διαχειριζόμενη μετανάστευση μπορεί να αποτρέψει τη μείωση της απασχόλησης και να συμβάλει στη βελτίωση της βιωσιμότητας των συστημάτων συνταξιοδότησης. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί στο πλαίσιο μιας κατάλληλης πολιτικής απασχόλησης και στο πλαίσιο των στόχων και μεταρρυθμίσεων της Λισαβόνας.

3.6. Σε ορισμένες χώρες και σε κάποιους κλάδους απασχόλησης, καθώς και στους κόλπους ορισμένων επαγγελματικών κατηγοριών (με πολύ υψηλό ή χαμηλό επίπεδο εξειδίκευσης), γίνεται εμφανής η έλλειψη εργατικού δυναμικού στις αγορές εργασίας (μολονότι τα ποσοστά ανεργίας παραμένουν υψηλά σε άλλες δραστηριότητες). Αυτός είναι ο λόγος που εξηγεί γιατί ήδη σήμερα χρησιμοποιούνται μετανάστες εργαζόμενοι με σκοπό τη μείωση της έλλειψης εργατικού δυναμικού.

3.7. Στη διάρκεια των επόμενων ετών, όταν οι προαναφερθείσες τάσεις θα ενισχυθούν, τα κράτη και οι επιχειρήσεις θα κληθούν να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της προσέλκυσης και της πρόσληψης νέων μεταναστών για την εξισορρόπηση των αγορών εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τα αναγκαία επαγγελματικά προσόντα. Με τον τρόπο αυτό, η Ευρώπη θα μπορέσει να αξιοποιήσει το σύνολο των ευκαιριών απασχόλησης για να προαγάγει περαιτέρω την οικονομική ανάπτυξη στο πλαίσιο των στόχων της Λισαβόνας.

3.8. Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας καθώς και σε άλλα Εαρινά Συμβούλια, υιοθετήθηκαν συμβιβαστικές λύσεις για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, με αύξηση του ποσοστού απασχόλησης ανδρών, γυναικών και ηλικιωμένων ατόμων⁽⁹⁾, και με την προώθηση, στις αγορές εργασίας και στα συστήματα κοινωνικής προστασίας, των αναγκιών μεταρρυθμίσεων για την επίτευξη των στόχων αυτών. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η στρατηγική της Λισαβόνας πρέπει να ενισχυθεί⁽¹⁰⁾. Για παράδειγμα, σε ορισμένα κράτη μέλη οι γυναίκες έχουν τη δυνατότητα να συμβάλουν περισσότερο στην οικονομική ανάπτυξη, εάν αυξηθεί το ποσοστό απασχόλησής τους: επίσης, οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις στη δια βίου μάθηση⁽¹¹⁾ θα βελτιώσουν την προσαρμοστικότητα των εργαζομένων στις νέες επαγγελματικές απαιτήσεις. Το άνοιγμα των αγορών εργασίας σε νέους μετανάστες δεν πρέπει να χρησιμοποιείται από τις κυβερνήσεις ως πρόσχημα για την αποφυγή των μεταρρυθμίσεων που επιτάσσονται από τη στρατηγική της Λισαβόνας.

(1) Βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας προς τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου» υιοθετηθείσα από την Ολομέλεια της 29ης Οκτωβρίου 2003.

(2) Βλέπε ενημερωτική έκθεση με θέμα «Δημογραφική κατάσταση και προοπτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ΕΕ C 32 της 5.2.2004.

(3) Σύμφωνα με την Eurostat, στην Ευρώπη των 25 ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας θα μειωθεί από 303 σε 297 εκατομμύρια άτομα μέχρι το 2020, ενώ το έτος 2030 δεν θα υπερβαίνει τα 280 εκατομμύρια άτομα.

(4) Στοιχεία που αναφέρει η Επιτροπή στο σημείο 2.3 της ανακοίνωσης.

(5) Ετήσια οικονομική επιθεώρηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2002

(6) Μεταξύ 1990 και 2000, ο πληθυσμός των ΗΠΑ αυξήθηκε κατά 33 εκατομμύρια άτομα. Μεταξύ 1995 και 2000, οι μετανάστες συνέβαλαν κατά 40 % στην αύξηση του πληθυσμού.

(7) Έκθεση της Επιτροπής με βάση δεδομένα του ΟΗΕ, της Ameco και της Eurostat.

(8) Βλέπε τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τις ανακοινώσεις της Επιτροπής με θέμα «Υποστήριξη εθνικών στρατηγικών για ασφαλείς και βιώσιμες συντάξεις, μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης», στην ΕΕ C 48 της 21.2.2002 και με θέμα «Πιθανές επιλογές για τη μεταρρύθμιση των συντάξεων», στην ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

(9) Βλέπε τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι», στην ΕΕ C 14 της 16.1.2001.

(10) Βλέπε τη διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τη στρατηγική της Λισαβόνας και τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής με θέμα «Ενίσχυση της κοινωνικής διάστασης της στρατηγικής της Λισαβόνας» (COM(2003) 261 — τελικό).

(11) Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τη δια βίου μάθηση, στην ΕΕ C 311 της 7.11.2001.

3.9. Η ΕΟΚΕ επεσήμανε σε διάφορες γνωμοδοτήσεις την ανάγκη επίτευξης προόδου στην κοινή νομοθεσία περί μεταναστευτικής επομένως, ζητούμε και πάλι από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να αναλάβει νέες δεσμεύσεις όσον αφορά την επεξεργασία νομοθετικών κειμένων, και ιδίως της οδηγίας για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής των μεταναστών εργαζομένων, με βάση την πρόταση της Επιτροπής και λαμβάνοντας υπόψη τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ ⁽¹⁾.

3.10. Η διεύρυνση της ΕΕ με την προσχώρηση 10 νέων κρατών μελών δεν θα μεταβάλει ουσιαστικά τη δημογραφική πυραμίδα της Ευρώπης τα επόμενα έτη.

3.11. Η θέση της Επιτροπής ταυτίζεται με αυτήν της ΕΟΚΕ: εάν δεν ακολουθηθεί μια περισσότερο ανοικτή προσέγγιση όσον αφορά τη νόμιμη μετανάστευση, με την ανάλυση των προβλέψεων για εξέλιξη της απασχόλησης και των αγορών εργασίας, ο όγκος της παράνομης μετανάστευσης (λαθρομετανάστευσης) θα αυξηθεί πέρα από τα σημερινά επίπεδα, με όλα τα επακόλουθα οικονομικά, εργασιακά και κοινωνικά προβλήματα.

3.12. Με την κατάλληλη διαχείριση της οικονομικής μετανάστευσης που έχει ως σκοπό την απασχόληση, θα επιτύχουμε καλύτερη προσαρμογή της προσφοράς στις αγορές εργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τα επαγγελματικά προσόντα και τις προσωπικές ικανότητες. Οι δημόσιες αρχές οφείλουν να διαβουλεύονται με τους κοινωνικούς εταίρους, προκειμένου η διαχείριση της μετανάστευσης με σκοπό την απασχόληση να διεξάγεται σύμφωνα με τις εργασιακές και κοινωνικές πρακτικές των κρατών μελών και στο πλαίσιο του συντονισμού των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση και τη μετανάστευση.

3.13. Η μετανάστευση είναι μία από τις λύσεις για τη γήρανση του πληθυσμού που συμμετέχει στην αγορά εργασίας, και επομένως είναι αναγκαίο να αναληφθούν δράσεις και σε άλλα επίπεδα για την ενθάρρυνση της γεννητικότητας: οικογενειακά επιδόματα, καλύτερη συμφιλίωση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, υπηρεσίες παιδικής μέριμνας κ.λπ. Οι δημογραφικές συνέπειες αυτών των μέτρων θα είναι εμφανείς μακροπρόθεσμα. Επομένως, στη διάρκεια των επόμενων δεκαετιών θα απαιτηθεί ουσιαστική αύξηση της μετανάστευσης προκειμένου να καλυφθούν οι σημερινές και οι μελλοντικές ανάγκες των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας.

3.14. Ορισμένοι πολιτικοί υπεύθυνοι θεωρούν ότι η μετανάστευση με σκοπό την απασχόληση θα έχει προσωρινό χαρακτήρα. Βεβαίως, ένα μερίδιο της μετανάστευσης θα έχει προσωρινό ή εποχικό χαρακτήρα. Όμως από την εμπειρία προηγούμενων μεταναστευτικών διαδικασιών και από τη δημογραφική εξέλιξη προκύπτει ότι σημαντικό ποσοστό των ατόμων που μεταναστεύουν θα παραμείνουν για μεγάλο χρονικό διάστημα στην ΕΕ ή θα εγκατασταθούν μόνιμως σε αυτήν. Για τον λόγο αυτό, είναι αναγκαίο να τεθεί η κοινωνική ένταξη στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Από την επιτυχία της ένταξης θα εξαρτηθεί τόσο η οικονομική αποδοτικότητα όσο και η κοινωνική συνοχή της Ευρώπης.

4. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης και των Βρυξελλών

4.1. Η ανακοίνωση παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, που πραγματοποιήθηκε στις 19 και 20 Ιουνίου 2003. Στα συμπεράσματά του περιλαμβάνεται η απόφαση για «χάραξη μιας πολιτικής με αντικείμενο την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νομίμως στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Για πρώτη φορά μετά το Τάμπερε, στο κεφάλαιο των συμπερασμάτων ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που αφορά τη μετανάστευση, η πολιτική για την κοινωνική ένταξη προβάλλεται με βαρύτητα παρόμοια με αυτήν που έχουν άλλες πτυχές της μεταναστευτικής πολιτικής (έλεγχος των συνόρων και εξωτερική πολιτική). Παρά το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, που διεξήχθη τον Οκτώβριο του 1999, έκανε ήδη αναφορά στην κοινωνική ένταξη ως έναν από τους πυλώνες της μεταναστευτικής πολιτικής, δεν είχε ωστόσο αναπτύξει το αντίστοιχο περιεχόμενο, καθώς το Συμβούλιο έκρινε περισσότερο επείγουσα την ανάληψη δράσης σε άλλες πτυχές, όπως αυτές που αφορούν τον έλεγχο των συνόρων και την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης.

4.2. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη σημασία που προσδίδουν η Επιτροπή και το Συμβούλιο στην κοινωνική ένταξη στο πλαίσιο της κοινής μεταναστευτικής πολιτικής. Εντούτοις, διαπιστώνει ότι τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης απέχουν πολύ από το ουσιαστικό περιεχόμενο της πρότασης της Επιτροπής.

4.3. Το Συμβούλιο συγκρατεί μια σειρά σημαντικών πτυχών, όπως είναι η επεξεργασία ορισμένων παραγόντων για τη χάραξη της πολιτικής της ένταξης, η δέσμευση για προσδιορισμό κοινών βασικών αρχών, η αναγκαιότητα προώθησης του συντονισμού και της ανταλλαγής πληροφοριών. Καλεί την Επιτροπή να υποβάλλει ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη και τάσσεται υπέρ της συμμετοχής των κοινωνικών οργανώσεων στη διαδικασία ανάληψης μέτρων προς όφελος της ένταξης.

4.4. Δεν υπάρχει, ωστόσο, καμία μνεία σε άλλα ζητήματα πολύ σημαντικά από ποιοτικής άποψης, όπως είναι η πρόταση της Επιτροπής για απόκτηση της «αστικής ιθαγένειας». Επιπλέον, το Συμβούλιο δεν προκρίνει πολιτικές οι οποίες θα εφαρμόζονται σε ευρωπαϊκή κλίμακα, επειδή θεωρεί ότι η λήψη μέτρων κοινωνικής ένταξης είναι αρμοδιότητα των κρατών μελών. Μολονότι το Συμβούλιο δεν ενέκρινε την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με την καθιέρωση μεθόδου ανοικτού συντονισμού για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, την οποία είχε υποστηρίξει η ΕΟΚΕ ⁽²⁾, επισημαίνει ωστόσο ότι οι πολιτικές των κρατών μελών «θα πρέπει να αναπτυχθούν εντός συνεκτικού ενωσιακού πλαισίου». Με βάση τα παραπάνω, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να καθιερώσει το Συμβούλιο, στο μέλλον, μια γνήσια μέθοδο ανοικτού συντονισμού για τα θέματα της μετανάστευσης και της ένταξης.

4.5. Το Συμβούλιο οφείλει να παράσχει στην Επιτροπή τα πολιτικά, νομοθετικά και δημοσιονομικά μέσα που είναι αναγκαία για την προώθηση της ένταξης. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, όπως και επ' ευκαιρία της διάσκεψης του Σεπτεμβρίου 2002, η ΕΟΚΕ είχε ήδη υπογράμμισει ότι είναι αναγκαία η έγκριση ενός ευρωπαϊκού προγράμματος για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων.

⁽¹⁾ Βλέπε ειδικότερα τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ που δημοσιεύεται στην ΕΕ C 80 της 3.4.2002.

⁽²⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

4.6. Το Συμβούλιο επισημαίνει ότι η επιτυχία των πολιτικών για την ένταξη εξαρτάται από την αποτελεσματική σύμπραξη όλων των ενδεχόμενων συντελεστών. Και, στο ίδιο πνεύμα με τις προτάσεις της ΕΟΚΕ, παροτρύνει όλα τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τις εθνικές και τοπικές αρχές, τα συνδικάτα και τις ενώσεις εργοδοτών, τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, τις οργανώσεις μεταναστών και τις οργανώσεις με πολιτιστικούς, κοινωνικούς και αθλητικούς σκοπούς να συμμετάσχουν στην κοινή προσπάθεια τόσο στο επίπεδο της Ένωσης όσο και σε εθνικό επίπεδο. Είναι βέβαιο ότι η συνεργασία των λοιπών συντελεστών θα ήταν πιο αποτελεσματική, εάν το ίδιο το Συμβούλιο αναλάμβανε περισσότερες δεσμεύσεις σε πολιτικό, νομοθετικό και δημοσιονομικό επίπεδο.

4.7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών υιοθέτησε νέες συμβιβαστικές λύσεις για τον έλεγχο των συνόρων και την απώθηση της παράνομης μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένης της επαναπρώδησης. Ωστόσο, δεν υιοθέτησε καμία πρωτοβουλία για την βελτίωση της ενσωμάτωσης των μεταναστών.

5. Παρατηρήσεις

5.1. Η έννοια της ένταξης

5.1.1. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής η ένταξη ορίζεται ως μία αμφίδρομη διαδικασία βασιζόμενη σε αμοιβαία δικαιώματα και αντίστοιχες υποχρεώσεις των νομίμων κατοίκων υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής, διαδικασία η οποία προϋποθέτει την πλήρη συμμετοχή του μετανάστη. Πρόκειται για μια προσέγγιση που συμπίπτει με αυτήν της ΕΟΚΕ⁽¹⁾, η οποία επεσήμανε ότι αντιλαμβάνεται την ένταξη ως «προοδευτική εξίσωση των μεταναστών με τον υπόλοιπο πληθυσμό όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όπως, επίσης, την πρόσβαση τους στα αγαθά, τις υπηρεσίες και τους διαύλους συμμετοχής των πολιτών υπό συνθήκες ισότητας ευκαιριών και μεταχείρισης».

5.1.2. Το άρθρο 2 του σχεδίου Συνθήκης για την θέσπιση συντάγματος της Ευρώπης ορίζει τις «Αξίες της Ένωσης» ως εξής: Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ελευθερία, δημοκρατία, ισότητα, κράτος δικαίου καθώς και σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι αξίες αυτές που εγγράφονται στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων πρέπει να αποτελέσουν το θεμέλιο των πολιτικών για την ενσωμάτωση.

5.1.3. Ο συγκεκριμένος ορισμός της έννοιας της ένταξης μπορεί να χρησιμεύσει για την κατάργηση άλλων ορισμών που βασίζονται σε πολιτιστικά στοιχεία και που ενδέχεται να χρησιμοποιηθούν για την εισαγωγή διακρίσεων. Οφείλουμε να απαλλαγούμε από μία ευρέως διαδεδομένη αντίληψη περί ένταξης, με βάση την οποία η τελευταία προσδιορίζεται αποκλειστικά με μόνον ως μία διαδικασία προσαρμογής στον πολιτισμό της κοινωνίας υποδοχής. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πολιτισμική πολυμορφία συνιστά ένα από τα χαρακτηριστικά της πλουραλιστικής και δημοκρατικής Ευρώπης. Οι μετανάστες που προέρχονται από

τρίτες χώρες προσθέτουν καινούρια στοιχεία στην πολυμορφία μας και εμπλουτίζουν κοινωνικά και πολιτιστικά τις κοινωνίες μας. Ο πολιτισμός των ανθρώπων κοινωνιών δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως κάτι το παγιωμένο αλλά ως μια διαδικασία που εξελίσσεται διαρκώς, μια διαδικασία που εμπλουτίζεται με πολλαπλές και πολυποίκιλες συνεισφορές.

5.1.4. Η Επιτροπή εισάγει έναν σφαιρικό ορισμό, ο οποίος, εκτός από τις οικονομικές και κοινωνικές πτυχές της ένταξης, λαμβάνει επίσης υπόψη την πολιτιστική και θρησκευτική πολυμορφία, την ιδιότητα του πολίτη, τη συμμετοχή και τα πολιτικά δικαιώματα. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την παραπάνω προσέγγιση, που παρέχει τη δυνατότητα να αποκτήσουν οι πολιτικές για την ένταξη σφαιρικό χαρακτήρα.

5.2. Τα ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις είναι τα θεμέλια της ένταξης

5.2.1. Κάθε πρόσωπο που επιλέγει ένα κράτος μέλος ως τόπο μόνιμης ή μακράς διάρκειας διαμονής πρέπει να απολαμβάνει ίσα δικαιώματα με τους υπόλοιπους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότηση με θέμα «Η απόκτηση της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης»⁽²⁾, με την οποία ζητούσε από τη Συνέλευση «να καθιερώσει ένα νέο κριτήριο χορήγησης της ιθαγένειας της Ένωσης: να μη συνδέεται η ιθαγένεια μόνο με την εθνικότητα ενός κράτους μέλους, αλλά και με τη μόνιμη διαμονή στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁽³⁾ και, προς το σκοπό αυτό, «να χορηγείται η ιθαγένεια της Ένωσης στους μόνιμους κατοίκους που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, πράγμα που θα διευκολύνει την άσκηση των πολιτικών δικαιωμάτων και θα βελτιώσει έτσι την ενσωμάτωση, αφού η ευρωπαϊκή ιθαγένεια και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτήν αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την ενσωμάτωση αυτών των ανθρώπων στις κοινωνίες υποδοχής τους»⁽⁴⁾.

5.2.2. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή επισημαίνει ότι, από τη σκοπιά της ένταξης, οι νομοθεσίες που παρέχουν στους μετανάστες τη δυνατότητα απόκτησης της ιθαγένειας του κράτους μέλους στο οποίο διαμένουν είναι ιδιαίτερα θετικές, και ως εκ τούτου προτείνει να είναι η πολιτογράφηση σύντομη, ασφαλής και να μην οδηγεί σε διακρίσεις. Η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τη σύμφωνη γνώμη της σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, υπογραμμίζοντας ότι θα ήταν σκόπιμο να επιτευχθεί εναρμόνιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο των νομοθεσιών περί απόκτησης της ιθαγένειας, στο πλαίσιο της τήρησης της αρχής της επικουρικότητας, προκειμένου να εξαλειφθούν οι διακρίσεις και να διευκολυνθεί η πολιτογράφηση σε όλα τα κράτη μέλη υπό παρεμφερείς συνθήκες.

⁽¹⁾ Βλέπε το σημείο 1.4. της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», στην ΕΕ C 125 της 27.5.2002.

⁽²⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 208 της 3.9.2003.

⁽³⁾ Βλέπε το σημείο 6.4. της ίδιας γνωμοδότησης.

⁽⁴⁾ Βλέπε το σημείο 1.7. της ίδιας γνωμοδότησης.

5.2.3. Η Επιτροπή εκφράζει την επιθυμία να μπορούν οι μεταναστες που διαμένουν για κάποιο χρονικό διάστημα σε ένα κράτος μέλος να αποκτούν την «αστική ιθαγένεια» ώστε να βελτιωθεί η ένταξή τους στην κοινωνία υποδοχής. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η πρόταση της Επιτροπής περί αστικής ιθαγένειας έχει τον ίδιο στόχο με τη δική της πρόταση σχετικά με την ιθαγένεια της Ένωσης, δηλαδή να επιτρέπει στους υπηκόους τρίτων χωρών με μόνιμη ή μακράς διάρκειας διαμονή στην Ευρωπαϊκή Ένωση να έχουν τα ίδια δικαιώματα και τις ίδιες υποχρεώσεις με τους υπηκόους των κρατών μελών, δηλαδή τους ευρωπαίους υπηκόους.

5.2.4. Με την απόκτηση της πλουραλιστικής και συμμετοχικής ευρωπαϊκής ιθαγένειας που προτείνει η ΕΟΚΕ ⁽¹⁾ (συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος πολιτικής συμμετοχής: του δικαιώματος του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές εκλογές και στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο), θα ευνοηθούν σε σημαντικό βαθμό όλες οι διαδικασίες ένταξης των μεταναστών. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής επισημαίνεται ότι «από την άποψη της ένταξης, είναι προφανές ότι το δικαίωμα ψήφου για την τοπική αυτοδιοίκηση πρέπει να απορρέει μάλλον από τη μόνιμη διαμονή, παρά από την εθνικότητα» ⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη διατυπώσει την πρόταση να αποκτήσουν οι μόνιμοι ή μακράς διάρκειας κάτοικοι, που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές και στις ευρωπαϊκές εκλογές ⁽³⁾ και, ως εκ τούτου, υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής.

5.2.5. Η Επιτροπή εκφράζει επίσης την άποψη ότι, προς τον σκοπό αυτό, η Συνθήκη πρέπει να παράσχει την απαιτούμενη νομική βάση. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τη Διακυβερνητική Διάσκεψη, η οποία επεξεργάζεται τη συνταγματική συνθήκη βάσει των προτάσεων της Συνέλευσης, να χορηγεί η νέα Συνθήκη την ιθαγένεια της Ένωσης στους υπηκόους τρίτων χωρών μόνιμους ή μακράς διαρκείας κατοίκους, όπως προτείνεται στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Η απόκτηση της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

5.2.6. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει στο Συμβούλιο να αναθεωρήσει την εγκριθείσα συμφωνία ⁽⁴⁾ σχετικά με το καθεστώς των κατοίκων μακράς διαρκείας, ενσωματώνοντας στην οδηγία την πρόταση της Επιτροπής, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ⁽⁵⁾, προκειμένου τα άτομα που διαθέτουν το εν λόγω καθεστώς να μπορούν επίσης να ασκούν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι στις δημοτικές και στις ευρωπαϊκές εκλογές. Σε περίπτωση που η οδηγία δεν συμπεριλάβει αυτή τη διάταξη, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο οφείλουν να συστήσουν στα κράτη μέλη, κατά την μεταφορά της οδηγίας στις εθνικές νομοθεσίες, να διευκολύνουν το δικαίωμα ψήφου των εν λόγω ατόμων στις τοπικές και ευρωπαϊκές εκλογές.

(1) Βλέπε το σημείο 4 της ίδιας γνωμοδότησης.

(2) Βλέπε το σημείο 3.3.6. της ανακοίνωσης.

(3) Βλέπε το σημείο 5.7. της γνωμοδότησης με θέμα «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», καθώς και τη γνωμοδότηση με θέμα «Η απόκτηση της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

(4) Πολιτική συμφωνία στο Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων της 5.6.2003.

(5) Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διαρκείας, στην ΕΕ C 36 της 8.2.2002.

5.3. Καταπολέμηση των διακρίσεων

5.3.1. Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών, νοούμενη ως μία διαδικασία εξίσωσης τους όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, συνδέεται πολύ στενά με την καταπολέμηση των διακρίσεων, καθώς οι διακρίσεις δεν είναι άλλο από μια μορφή κατάργησης και υπονόμευσης των δικαιωμάτων των θυγόμενων προσώπων.

5.3.2. Η ανακοίνωση υπογραμμίζει τη σημασία των προσπαθειών για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση της κοινωνίας υποδοχής στο θέμα της απαγόρευσης των διακρίσεων, για συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων σε πρακτικές κατά των διακρίσεων, για ανάληψη δεσμεύσεων από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, για ανταλλαγή εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών κ.λπ. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα κράτη μέλη, καθώς και από το σύνολο των δημοσίων οργανισμών και των οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα, να εφαρμόσουν καλύτερες πολιτικές προκειμένου να καταστεί αποτελεσματικότερος ο αγώνας κατά των διακρίσεων. Οι διακρίσεις στον τομέα της εργασίας αντιτίθενται στην ενσωμάτωση και, κατά συνέπεια, στο πλαίσιο των εργασιών για την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι οι επιχειρήσεις θα υιοθετήσουν καλές πρακτικές και θα αποφύγουν στάσεις που εισάγουν διακρίσεις εις βάρος των μεταναστών, των προσφύγων και των μελών εθνοτικών ή πολιτιστικών μειονοτήτων.

5.3.3. Η ανακοίνωση καλεί τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν τη μεταφορά των δύο οδηγιών για την απαγόρευση των διακρίσεων εντός ορισμένης προθεσμίας ⁽⁶⁾. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι, μολονότι η προθεσμία για τη μεταφορά των εν λόγω οδηγιών έχει εκπνεύσει, διάφορα κράτη μέλη δεν ανταποκρίθηκαν ακόμη στις υποχρεώσεις τους. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή οφείλουν να προειδοποιήσουν τα ενδιαφερόμενα κράτη ότι είναι απαραίτητο να επισπεύσουν τις διαδικασίες μεταφοράς των οδηγιών. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τα κράτη μέλη να εξαλείψουν τις διακρίσεις που υφίστανται σε ορισμένες νομοθεσίες όσον αφορά τη συμμετοχή των πολιτών από τρίτες χώρες στις εκλογές των συνδικαλιστικών και εργατικών οργανώσεων.

5.4. Το Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας ⁽⁷⁾

5.4.1. Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο δημοσίευσε τον Νοέμβριο του 2002 μία εξαιρετική έκθεση ⁽⁸⁾ σχετικά με την κατάσταση των μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, στην οποία αναδεικνύεται η σοβαρότητα των διακρίσεων εις βάρος πολλών μεταναστών όσον αφορά την απασχόληση και τις συνθήκες εργασίας. Πολλές από τις διακρίσεις εξακολουθούν να υφίστανται με το πέρασμα του χρόνου και πλήττουν τους απογόνους δεύτερης ή τρίτης γενεάς των μεταναστών, δηλαδή ανθρώπους που διαθέτουν την ιθαγένεια της ΕΕ.

(6) Οδηγίες 2000/43/ΕΚ και 2000/78/ΕΚ.

(7) Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των Φαινομένων Ρατσισμού και Ξενοφοβίας (αναδιατυπωμένη έκδοση)» που αναμένεται να υιοθετηθεί στη σύνοδο ολομέλειας της 10/11.12.2003.

(8) «Πολυμορφία και ισότητα στην Ευρώπη» — Ετήσια έκθεση 2001.

5.4.2. Στην έκθεση που καταρτίζει το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για το έτος 2003 θα εξετάζεται η κατάσταση των μεταναστών όσον αφορά την απασχόληση, τη στέγαση, την εκπαίδευση και τη ρατσιστική βία.

5.4.3. Στο μέλλον πρέπει να βελτιωθεί η υπάρχουσα συνεργασία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου της Βιέννης και της ΕΟΚΕ, μέσω της διοργάνωσης συναντήσεων, ακροάσεων και διασκέψεων, καθώς και με την από κοινού εκπόνηση εργασιών στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων μας.

5.5. Ένταξη στην αγορά εργασίας

5.5.1. Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας υπό συνθήκες ίσης μεταχείρισης έχει θεμελιώδη σημασία για την επίτευξη της κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων, όχι μόνο για λόγους οικονομικής ανεξαρτησίας αλλά και για τη βελτίωση της αξιοπρέπειας των ατόμων και της κοινωνικής συμμετοχής. Είναι απαραίτητο να εξαλειφθούν τα διαρθρωτικά και θεσμικά εμπόδια στην ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

5.5.2. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το μέσο ποσοστό ανεργίας των μεταναστών είναι υψηλότερο από εκείνο των πολιτών της⁽¹⁾. Η ανεργία πλήττει σοβαρά τη δεύτερη και τρίτη γενιά μεταναστών. Ακόμη, οι μετανάστες αντιμετωπίζουν πρόσθετα συγκεκριμένα προβλήματα σε σύγκριση με τον γενικότερο πληθυσμό. Μεταξύ αυτών προέχει η έλλειψη αναγνώρισης των ακαδημαϊκών τίτλων και επαγγελματικών προσόντων καθώς και οι προθεσμίες αναμονής για την χορήγησης άδειας εργασίας.

5.5.3. Ο στόχος της καταπολέμησης των διακρίσεων είναι συμπληρωματικός προς τη στρατηγική της Λισαβόνας: αποβλέπει στη μέγιστη αξιοποίηση της συνεισφοράς των μεταναστών. Προς το σκοπό αυτό, πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα αξιοποίησης της αποκτηθείσας πείρας και των επαγγελματικών προσόντων. Το CEDEFOP μπορεί να συμβάλει στην καταπολέμηση των διακρίσεων μέσω της αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων των μεταναστών.

5.5.4. Τα κατάλληλα προσόντα αποτελούν προϋπόθεση για την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας. Προκειμένου να διασφαλισθεί η πρόσβαση των μεταναστών στην αγορά εργασίας και να μειωθεί το ποσοστό ανεργίας, οι αρμόδιες αρχές της χώρας υποδοχής οφείλουν να τους προσφέρουν κατάλληλη επαγγελματική κατάρτιση. Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης μπορούν να αξιολογούν τις υφιστάμενες επαγγελματικές δυνατότητες και την κατάρτιση που χρειάζονται οι ενδιαφερόμενοι.

5.6. Το Ίδρυμα του Δουβλίνου

5.6.1. Στην έκθεσή του για τις εργασιακές σχέσεις στην Ευρώπη το 2002⁽²⁾, το ίδρυμα συμπεριέλαβε ένα σημαντικό κεφάλαιο για τους μετανάστες, το οποίο συνιστά αναγκαίο σημείο αναφοράς για την κατανόηση των ειδικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας τους. Στην έκθεση επιβεβαιώνεται το γεγονός ότι μεταξύ των μεταναστών παρατηρούνται υψηλότερα ποσοστά εργασιακής αβεβαιότητας, χαμηλότεροι μισθοί, μεγαλύτεροι κίνδυνοι για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, και χαμηλότερα επίπεδα προστασίας μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων.

5.6.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία στην ατζέντα κοινωνικού διαλόγου που διεξάγουν οι κοινωνικοί εταίροι σε διάφορα επίπεδα (ευρωπαϊκό, τομεακό και εθνικό), να συμπεριληφθεί η ίση μεταχείριση και η βελτίωση των συνθηκών απασχόλησης των μεταναστών στην Ευρώπη.

5.6.3. Η ΕΟΚΕ και το Ίδρυμα του Δουβλίνου πρέπει να ενισχύσουν τη συνεργασία τους, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, επί θεμάτων που αφορούν τη μετανάστευση με σκοπό την απασχόληση.

5.7. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση (ΕΣΑ)

5.7.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της⁽³⁾ σχετικά με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση, υπογραμμίζει ότι η μετανάστευση πρέπει να ληφθεί περισσότερο υπόψη στο μέλλον στο πλαίσιο της εν λόγω στρατηγικής. Έτσι, στις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης⁽⁴⁾, εξετάζονται οι δημογραφικές μεταβολές, η μετανάστευση και οι καταστάσεις διακρίσεων εις βάρος των μειονοτήτων.

5.7.2. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ επεξεργάστηκε διάφορες προτάσεις τις οποίες η Επιτροπή έκρινε ότι πρέπει να λάβει υπόψη για το μέλλον της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, όπως:

- πρόσβαση των μεταναστών στις υπηρεσίες κατάρτισης και απασχόλησης·
- μείωση της ψαλίδας ανεργίας μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών και υπηκόων της Ένωσης έως το 2010·
- μείωση του ποσοστού ανεργίας των μεταναστών·
- περιορισμός της ανεπίσημης οικονομίας και της αδήλωτης εργασίας·
- εκτίμηση των αναγκών της αγοράς εργασίας της ΕΕ και του ρόλου της μετανάστευσης στην πλήρωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού·

(1) Σύμφωνα με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Ενδιάμεση: επανεξέταση της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής COM(2003) 312 τελικό», το ποσοστό ανέρχεται στο 16 % για τους μετανάστες και 7 % για τους πολίτες της ΕΕ.

(2) Industrial Relations Developments in Europe 2002. Ευρωπαϊκή Επιτροπή και Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας.

(3) COM(2003) 6 τελικό — «Το μέλλον της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση».

(4) COM(2003) 176 τελικό.

- περαιτέρω ανάπτυξη του δικτύου EURES, για τη διευκόλυνση της εισδοχής μεταναστών στην ΕΕ για σκοπούς απασχόλησης και για προώθηση της εργασιακής κινητικότητας ανάμεσα στα κράτη·
- ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών στο πλαίσιο του προγράμματος προώθησης των κινήτρων για την απασχόληση·
- εξάλειψη των διακρίσεων στην εργασία.

5.7.3. Στις κατευθυντήριες γραμμές ⁽¹⁾ για τις πολιτικές απασχόλησης, το Συμβούλιο στην τρίτη του προτεραιότητα που αφορά την προσαρμοστικότητα και κινητικότητα θεωρεί ότι πρέπει «να ληφθούν υπόψη οι πτυχές που αφορούν την αγορά εργασίας και τη μετανάστευση». Στην πέμπτη προτεραιότητα, όταν γίνεται αναφορά στην αύξηση του εργατικού δυναμικού, επισημαίνεται ότι τα κράτη μέλη οφείλουν «να αξιοποιήσουν πλήρως το πρόσθετο εργατικό δυναμικό που προέρχεται από τη μετανάστευση». Στην έβδομη ζητείται από τα κράτη μέλη να «να ενισχύσουν την ενσωμάτωση των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων στην αγορά εργασίας και να καταπολεμήσουν τις διακρίσεις που τους πλήττουν», ώστε έως το 2010 να σημειωθεί «σημαντική μείωση των διαφορών στα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των εχόντων την ιθαγένεια της ΕΕ και των μη εχόντων την ιθαγένεια της ΕΕ, σύμφωνα με τους εθνικούς στόχους». Στην ένατη προτεραιότητα καλούνται τα κράτη μέλη να μετατρέψουν την μη δηλωμένη απασχόληση σε νόμιμη απασχόληση.

5.7.4. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ⁽²⁾ επισημαίνει την «απουσία συγκεκριμένων και ξεχωριστής προτεραιότητας για τη μετανάστευση, καθώς και την αναφορά σε πλευρές της μετανάστευσης, στα πλαίσια άλλων προτεραιοτήτων».

5.7.5. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η απασχόληση αποτελεί έναν από τους παράγοντες της ουσιαστικής ενσωμάτωσης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή πρότεινε ⁽³⁾ την ανάληψη νέας δέσμευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο από τους κοινωνικούς εταίρους, προκειμένου να ενισχυθεί η πρόσβαση των μεταναστών στις αγορές εργασίας υπό ισότιμους όρους και να εξαλειφθούν οι διακρίσεις στους χώρους εργασίας. Η ΕΟΚΕ συζητείται την άποψη της Επιτροπής ⁽⁴⁾ ότι οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο ζήτημα αυτό.

5.8. Η κοινωνική ένταξη

5.8.1. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης υποστήριξε τους στόχους που καθορίστηκαν στη Νίκαια για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι στους στόχους αυτούς πρέπει να περιληφθεί η απομάκρυνση του κινδύνου που διατρέχουν ορισμένοι άνθρωποι να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας λόγω της μετανάστευσης.

5.8.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να περιλαμβάνουν στα εθνικά σχέδια δράσης για την κοινωνική ένταξη τα μέτρα που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

⁽¹⁾ COM(2003) 176 τελικό.

⁽²⁾ Βλέπε γνωμοδότηση για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές των κρατών μελών για την απασχόληση» ΕΕ C 208 της 3.9.2003.

⁽³⁾ Διάσκεψη της ΕΟΚΕ με θέμα «Μετανάστευση: ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», που πραγματοποιήθηκε στις 9 και 10 Σεπτεμβρίου 2002.

⁽⁴⁾ COM(2003) 336 τελικό, σημείο 3.3.1.

5.8.3. Έχει ιδιαίτερη σημασία να πραγματοποιήσουν τα κράτη μέλη συγκεκριμένες μελέτες και αναλύσεις με αντικείμενο τα εισοδήματα, την ποιότητα της στέγασης και τις συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών και των μελών εθνικών μειονοτήτων, προκειμένου να δοθεί στις αρχές η δυνατότητα εκτίμησης των κινδύνων κοινωνικού αποκλεισμού που διατρέχουν οι εν λόγω ομάδες.

5.9. Η οικονομική και κοινωνική συνοχή

5.9.1. Το μέλλον της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής θα αποτελέσει τους προσεχείς μήνες αντικείμενο συζήτησης βάσει της τρίτης έκθεσης που πρόκειται να παρουσιάσει η Επιτροπή. Οι εμπειρίες από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και από πρωτοβουλίες όπως η EQUAL συνιστούν μια καλή αφετηρία για την προώθηση των νέων πολιτικών.

5.9.2. Δεδομένου ότι ο αριθμός των μεταναστών που προσέρχονται στην Ευρώπη θα αυξηθεί τα επόμενα έτη, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ανάγκες για κοινωνική ένταξη, καταπολέμηση των διακρίσεων, επαγγελματική κατάρτιση, αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών κ.λπ. που θα καταστούν απαραίτητες στο μέλλον, προκειμένου τα συγκεκριμένα θέματα που απορρέουν από τη μετανάστευση να περιληφθούν στο μελλοντικό σύστημα των πολιτικών συνοχής.

5.10. Η πρώτη υποδοχή

5.10.1. Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών ξεκινά με την υποδοχή που τους επιφυλάσσεται. Οι πολιτικές των τοπικών και περιφερειακών αρχών είναι ιδιαίτερα σημαντικές, αλλά ενόψει της μελλοντικής αύξησης της μετανάστευσης πρέπει να συνυπάρχουν με κατάλληλα προγράμματα των εθνικών αρχών. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι οργανώσεις των μεταναστών πρέπει να συμμετέχουν σε όλα τα προγράμματα υποδοχής.

5.10.2. Η εφαρμογή των προγραμμάτων πρώτης υποδοχής απαιτεί την ύπαρξη συγκεκριμένων μέσων και πόρων, που πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια ώστε η διαδικασία να εξελιχθεί σωστά: γραφεία για τη φροντίδα των άρτι αφιχθέντων μεταναστών και προσφύγων· εγκατάσταση συστημάτων πληροφόρησης· κατάλληλα προγράμματα και προσωπικό για την εξατομικευμένη φροντίδα και παρακολούθηση· μαθήματα γλώσσας και γνωριμίας με τον κοινωνικό και εργασιακό περίγυρο που θα επαρκούν για τις ανάγκες όλων των άρτι αφιχθέντων κ.λπ. Είναι πολύ σημαντική και η συνεργασία των ΜΚΟ με τις δημόσιες αρχές στην διαχείριση των εν λόγω προγραμμάτων.

5.10.3. Στην ανακοίνωση δεν γίνεται εκτεταμένη αναφορά στο θέμα της πρώτης υποδοχής και, συν τοις άλλοις, η θέση που προβάλλεται ενδέχεται να δημιουργήσει σύγχυση καθώς επισημαίνεται ότι τα μέτρα ένταξης πρέπει να εφαρμόζονται στους υπηκόους τρίτων χωρών «αμέσως μόλις η διαμονή τους καταστεί σε κάποιο βαθμό μόνιμη ή σταθερή» ⁽⁵⁾. Περιοριστική ερμηνεία της θέσης αυτής θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι τα μέτρα που αποβλέπουν στην ένταξη απευθύνονται αποκλειστικά στους κατοίκους που έχουν νόμιμη και σε κάποιο βαθμό σταθερή διαμονή, και μάλιστα σε όσους διαμένουν μόνιμως. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι αναγκαία η χάραξη πολιτικών για την πρώτη υποδοχή όλων των άρτι αφιχθέντων, ως πρώτο σκέλος των πολιτικών για την ένταξη.

⁽⁵⁾ Βλέπε το σημείο 3.1. της ανακοίνωσης.

5.11. Η διδασκαλία της γλώσσας

5.11.1. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής επισημαίνεται ότι η γνώση της γλώσσας αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό εργαλείο για την ένταξη. Έχει σημασία για την επαγγελματική ένταξη, αλλά επίσης για τις συναναστροφές του μετανάστη με την κοινωνία υποδοχής σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής· η συνύπαρξη βελτιώνεται αισθητά όταν καταργούνται οι γλωσσικοί φραγμοί.

5.11.2. Η διδασκαλία της γλώσσας πρέπει να είναι ενεργητική και όχι επιβαρυντική. Ορισμένοι διατείνονται ότι πρωτεύον ζητήματα είναι η θέσπιση νομοθετικών μέτρων που θα υποχρεώνουν τον μετανάστη να παρακολουθεί μαθήματα γλώσσας ως αναγκαία προϋπόθεση για τη νόμιμη διαμονή του. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτό που έχει προτεραιότητα είναι να προσφέρουν οι δημόσιες αρχές, σε συνεργασία με τις κοινωνικές οργανώσεις, προγράμματα διδασκαλίας της γλώσσας, τα οποία θα είναι προσαρμοσμένα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μεταναστών και δωρεάν, διαθέτοντας προς το σκοπό αυτό τους κατάλληλους ανθρώπινους και υλικούς πόρους.

5.11.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να διαθέτουν οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές επαρκή προγράμματα διδασκαλίας της γλώσσας. Οι οργανώσεις κοινωνικού χαρακτήρα και οι οργανώσεις των μεταναστών μπορούν να συνεργάζονται με τις αρχές για τη διοργάνωση των προγραμμάτων κατάρτισης. Έχει μεγάλη σημασία να παρέχεται η ευκαιρία σε όλους, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, να παρακολουθούν τα μαθήματα σε χώρους που βρίσκονται κοντά στον τόπο κατοικίας τους και σε ωράρια και συνθήκες ευέλικτα και συμβατά με την εργασιακή τους δραστηριότητα.

5.11.4. Τα προγράμματα διδασκαλίας της γλώσσας πρέπει να συμπληρώνονται με προγράμματα κατάρτισης σχετικά με την κοινωνία υποδοχής, τα έθιμα και τους νόμους της κ.λπ. Τα κράτη μέλη μπορούν να θέτουν ως προϋπόθεση για την έναρξη των διαδικασιών πολιτογράφησης τις προόδους που επιτυγχάνονται στην εκμάθηση της γλώσσας, μόνον εφόσον οι αρχές θα έχουν θέσει στη διάθεση των ενδιαφερόμενων τα αναγκαία μέσα για την εκμάθησή της. Ορισμένα κράτη μέλη αφαιρούν τις άδειες εργασίας και παραμονής ή δεν τις ανανεώνουν λόγω της μη γνώσης της γλώσσας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το τόσο ριζοσπαστικό αυτό μέσο είναι δυσανάλογο και αντίθετο στις αξίες της Ένωσης που περιλαμβάνονται στο σχέδιο Συντάγματος και αναπτύσσονται στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

5.12. Εκπαίδευση

5.12.1. Όσον αφορά τα παιδιά των μεταναστών, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόσβαση των παιδιών των μεταναστών στην εκπαίδευση αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και έχει τεράστια σημασία για την κοινωνική τους ένταξη· εντούτοις, ορισμένα κράτη μέλη δεν διασφαλίζουν σήμερα, ανεξάρτητα από την νομική κατάστασή τους, την ίδια πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των ανηλίκων μεταναστών, υπό ισότιμες συνθήκες μεταχείρισης και ποιότητας με εκείνες που ισχύουν για τα παιδιά των υπηκόων των κρατών τους.

5.12.2. Η αδιαφορία των αρχών οδήγησε, σε πολλές περιπτώσεις, στη συγκέντρωση ανηλίκων μεταναστών ή μελών εθνοτικών μειονοτήτων σε σχολικά συγκροτήματα χαμηλής ποιότητας. Βασικός στόχος των πολιτικών για την κοινωνική ένταξη πρέπει να είναι η αποφυγή της δημιουργίας σχολικών γκέτο και, προς το σκοπό αυτό, οι αρχές οφείλουν να προσαρμόσουν τα εκπαιδευτικά συστήματα και να διαθέσουν περισσότερους πόρους και για μέτρα θετικής δράσης.

5.12.3. Ορισμένα σχολικά συγγράμματα περιέχουν ξενοφοβικά στοιχεία και αρνητικές αναφορές σε εθνότητες, πολιτισμούς και θρησκείες διαφορετικές από εκείνες της πλειονότητας του πληθυσμού. Παρόμοιες καταστάσεις στοιχειοθετούν σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων μεγάλου αριθμού ανθρώπων και αντιτίθενται στη διαδικασία της ένταξης. Σε ορισμένα κράτη μέλη, στα μέτρα για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης πρέπει να περιληφθεί και η αναθεώρηση των εν λόγω συγγραμμάτων και η αντικατάστασή τους με άλλα, περισσότερο πλουραλιστικού χαρακτήρα. Απαιτείται μια διαπολιτισμική προσέγγιση του εκπαιδευτικού συστήματος, σε συμφωνία με τον αμφίδρομο χαρακτήρα της ένταξης.

5.12.4. Σε πολλές περιπτώσεις, οι μετανάστες δεν έχουν πρόσβαση στα συστήματα συνεχούς κατάρτισης, πράγμα που δυσχεραίνει την επαγγελματική εξέλιξή τους στην εργασία. Επίσης οι αρχές πρέπει να διαθέσουν περισσότερους πόρους για την προώθηση της κατάρτισης των ενηλίκων μεταναστών, ειδικότερα δε των γυναικών. Πολλές εμπειρίες φανερώνουν ότι σε συγκεκριμένες περιπτώσεις οι γυναίκες παραμένουν σε ακραίες καταστάσεις κοινωνικής απομόνωσης.

5.12.5. Η κατάρτιση αποτελεί τη βάση των ίσων ευκαιριών για τα άτομα, συνεπώς, είναι απαραίτητο να εξαλείφουν τα κράτη μέλη, μέσω των εκπαιδευτικών πολιτικών τους, τις ανισότητες στην εκπαίδευση που πλήττουν ορισμένους μετανάστες και μέλη των εθνοτικών μειονοτήτων.

5.13. Προβλήματα διαβίωσης στις πόλεις και στέγασης

5.13.1. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής επισημαίνεται ότι τα μεγαλύτερα προβλήματα ένταξης εμφανίζονται σε εθνικά μικτές και υποβαθμισμένες αστικές και βιομηχανικές περιοχές, όπου παρατηρούνται φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι αναγκαία η κατάρτιση προγραμμάτων πολεοδομικού σχεδιασμού που θα εξαλείψουν τα υποβαθμισμένα και κακής ποιότητας αστικά γκέτο. Μεταξύ των προτεραιοτήτων του προγράμματος Urban II (2002-2006) πρέπει να περιληφθούν οι συγκεκριμένες δράσεις, με ανάλογη αύξηση των διαθέσιμων πόρων.

5.13.2. Σε πολλές περιπτώσεις, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες είναι υποχρεωμένοι να ζουν σε κατοικίες υποβαθμισμένης ποιότητας και υπό συνθήκες μεγάλου συνωστισμού. Προς αποφυγή των καταστάσεων αυτών, απαιτούνται κατάλληλες οικιστικές πολιτικές. Λόγω της αύξησης του κόστους της στέγης και της αύξησης της μετανάστευσης, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι τοπικοί, περιφερειακοί και εθνικοί φορείς οφείλουν να αυξήσουν τον αριθμό κοινωνικών κατοικιών και να βελτιώσουν την ποιότητά τους.

5.14. Υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες

5.14.1. Είναι αναγκαίο να προωθηθούν περαιτέρω οι πολιτικές που προσβλέπουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στις υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Τα κράτη μέλη οφείλουν να εξασφαλίζουν για τα άτομα αυτά ποιοτικές κοινωνικές και υγειονομικές υπηρεσίες, προσαρμοσμένες στις πολιτιστικές, κοινωνικές και γλωσσικές ιδιαιτερότητες των μεταναστών και των προσφύγων.

5.14.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει πόσο σημαντικό είναι να τηρούν ανοιχτή διαπολιτιστική στάση οι υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες. Απαιτούνται αλλαγές στις δομές των υπηρεσιών αυτών όπως για παράδειγμα η προσαρμογή τους στα νέα πολιτισμικά δεδομένα, η πρόσθετη κατάρτιση των εργαζομένων κτλ. Με τον τρόπο αυτό, θα μειωθούν οι ιδιαίτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες για την πρόσβαση στις υγειονομικές και κοινωνικές υπηρεσίες.

5.15. Το πρόβλημα των παράνομων μεταναστών

5.15.1. Σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε ότι «ένας μετανάστης χωρίς έγγραφα δεν είναι κακοποιός». Αν και τα άτομα αυτά βρίσκονται σε μια εκκρεμούσα διοικητική κατάσταση, τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα τους προστατεύονται από τις συμβάσεις του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου και από το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Κακοποιοί είναι τα πρόσωπα οι τα δίκτυα που διακινούν και εκμεταλλεύονται τους λαθρομετανάστες. Σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης και διέλευσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση ⁽²⁾ οφείλει να ενισχύσει την καταπολέμηση της εγκληματικής διακίνησης που θέτει σε κίνδυνο την ζωή των ατόμων.

5.15.2. Ένας μετανάστης «χωρίς έγγραφα» δεν είναι ένα άτομο χωρίς δικαιώματα. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, είναι απαραίτητο να εξετασθεί αυτή η ομάδα ανθρώπων τόσο από την άποψη της επίδρασης που ασκούν στην αγορά εργασίας όσο και σε σχέση με τον στόχο της ένταξης. Όπως υπογράμμισε η ΕΟΚΕ σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, η αδήλωτη εργασία και η παράνομη μετανάστευση αλληλοτροφοδοτούνται και, ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να αναλάβουν οι αρχές αποφασιστική δράση προκειμένου να γίνουν γνωστές οι οικονομικές και επαγγελματικές δραστηριότητες των λαθρομεταναστών. Μόνον όταν οι άνθρωποι αυτοί ξεφύγουν από την παρανομία και η κατάστασή τους νομιμοποιηθεί θα επιτευχθεί αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών για την ένταξη.

5.15.3. Το Συμβούλιο απασχόλησης και κοινωνικής πολιτικής της 20ής Οκτωβρίου ⁽³⁾ υιοθέτησε ψήφισμα για την «Αδήλωτη εργασία» και αναπτύσσει έτσι τις κατευθυντήριες γραμμές για την

απασχόληση και την ανακοίνωση για τη μετανάστευση. Ακόμη, καλεί τα κράτη μέλη να καταπολεμήσουν την αδήλωτη εργασία σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το εν λόγω ψήφισμα.

6. Αύξηση της χρηματοδοτικής συνεισφοράς της ΕΕ για την ένταξη

6.1. Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή αναφέρεται στο ζήτημα της χρηματοδότησης επικαλούμενη τα προϋπάρχοντα προγράμματα που έχουν σχέση με την ένταξη (το πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού 2002-2006, τα προγράμματα που περιλαμβάνονται στην πρωτοβουλία EQUAL, τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τους Πρόσφυγες κ.λπ.), επισημαίνοντας ότι τα συγκεκριμένα χρηματοδοτικά μέσα πρέπει να μεριμνήσουν περισσότερο για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών.

6.2. Επιπλέον, η Επιτροπή κατάρτισε ένα νέο πρόγραμμα που θα περιλαμβάνει ορισμένα πρότυπα πειραματικά σχέδια για την ένταξη των μεταναστών, με προϋπολογισμό 12 εκατομμυρίων EUR για 3 έτη, με στόχο τη στήριξη δικτύων και την ανταλλαγή πληροφοριών και ορθών πρακτικών.

6.3. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, οι πολιτικές της ΕΕ για την κοινωνική ένταξη διαθέτουν ελάχιστους πόρους. Το πρόγραμμα που δρομολογείται από την Επιτροπή είναι μεν θετικό, αλλά ο προϋπολογισμός του είναι υπερβολικά χαμηλός. Στο πλαίσιο των συζητήσεων για το μέλλον των προϋπολογισμών της, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να διαθέσει επαρκείς χρηματοδοτικούς πόρους για τις πολιτικές ένταξης. Επίσης τα κράτη μέλη, καθώς και οι περιφερειακές και οι τοπικές αρχές, πρέπει να διαθέσουν περισσότερα κονδύλια για τη χρηματοδότηση των προγραμμάτων ένταξης.

7. Η ανοικτή μέθοδος συντονισμού στη μεταναστευτική πολιτική

7.1. Το 2001, η Επιτροπή πρότεινε μια ανοικτή μέθοδο συντονισμού της μεταναστευτικής πολιτικής, η οποία υποστηρίχθηκε από την ΕΟΚΕ ⁽⁴⁾. Παρά ταύτα, το Συμβούλιο δεν έκρινε επί του παρόντος σκόπιμη την προώθηση της μεθόδου αυτής.

7.2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης ⁽⁵⁾ αποφάσισε ότι «αν και η πρωταρχική ευθύνη για την εκπόνηση και την εφαρμογή των πολιτικών ένταξης εναπόκειται στα κράτη μέλη, οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να αναπτυχθούν εντός συνεκτικού ενωσιακού πλαισίου». Θα προωθούνται ο συντονισμός και η ανταλλαγή πληροφοριών στο πλαίσιο της ομάδας σημείων επαφής για την ένταξη. Η Επιτροπή θα υποβάλλει ετήσια έκθεση για τη μετανάστευση και την ένταξη σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Το Συμβούλιο στηρίζει τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης (ΕΔΜ) από την Επιτροπή, με σκοπό την παρακολούθηση του φαινομένου της μετανάστευσης.

⁽¹⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση με θέμα την «Πράσινη Βίβλο σχετικά με κοινοτική πολιτική επιστροφής των παρανόμως διαμενόντων», στην ΕΕ C 61 της 14.3.2003 και τη γνωμοδότηση σχετικά με την ανακοίνωση της Επιτροπής για το ίδιο θέμα, στην ΕΕ C 85 της 8.4.2003.

⁽²⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την «Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας προς τρίτες χώρες στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου» που υιοθετήθηκε από τη σύνοδο ολομέλειας της 29.10.2003.

⁽³⁾ Βλέπε Ψήφισμα στα συμπεράσματα του Συμβουλίου.

⁽⁴⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ που δημοσιεύθηκε στην ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

⁽⁵⁾ Βλέπε το σημείο 31 των συμπερασμάτων της Προεδρίας.

7.3. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αποτελέσουν οι εν λόγω δραστηριότητες συντονισμού μία καλή αφετηρία για τη δρομολόγηση μιας αποτελεσματικής ανοικτής μεθόδου συντονισμού της μετανάστευσης και της ένταξης. Τα κράτη μέλη οφείλουν να ενταχθούν στην ομάδα σημείων επαφής και να συνεργασθούν με την Επιτροπή στις εργασίες εκπόνησης της ετήσιας έκθεσης. Θα ήταν σκόπιμο να υποβάλλουν τα κράτη, στο πλαίσιο της ομάδας σημείων επαφής, ετήσιες εκδόσεις για τις ενέργειες που προωθούν ενόψει της ένταξης εντός του συνεκτικού ενωσιακού πλαισίου που απορρέει από την ανακοίνωση της Επιτροπής και από τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της Θεσσαλονίκης.

7.4. Ο ορθός συντονισμός των πολιτικών στους τομείς της μετανάστευσης και της ένταξης και η ανταλλαγή ορθών πρακτικών είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη κατάλληλης κοινής ευρωπαϊκής μεταναστευτικής πολιτικής. Η εμπειρία από την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση και από τα σχέδια

δράσης για την κοινωνική ένταξη αποτελούν σημεία αναφοράς για τον συντονισμό των πολιτικών μετανάστευσης και ένταξης σε επίπεδο ΕΕ.

7.5. Οι κοινωνικοί εταίροι, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και οι ενώσεις των μεταναστών πρέπει να έχουν ενεργό συμμετοχή στις δράσεις συντονισμού και ανταλλαγής εμπειριών. Η ΕΟΚΕ είναι ένα όργανο που έχει τη δυνατότητα να δεχθεί τις κοινωνικές οργανώσεις και να συνεργασθεί με την Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο στο πλαίσιο της πολιτικής για τη μετανάστευση και την ένταξη. Οι εργασίες της Διάσκεψης του Σεπτεμβρίου 2002 αποτελούν καλή βάση για τη μελλοντική συνεργασία μεταξύ της ΕΟΚΕ, των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η ΕΟΚΕ μπορεί να διοργανώσει νέες διασκέψεις και ακροάσεις και να εκπονήσει γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας με στόχο τη συνεργασία με την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, το Παρατηρητήριο της Βιέννης και το Ίδρυμα του Δουβλίνου.

Βρυξέλλες, 10 Δεκεμβρίου 2003.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής
Επιτροπής

Roger BRIESCH